

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ
МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА**

Л. М. ЖВАНКО

**Програма
навчальної дисципліни і робоча програма навчальної дисципліни
«КРАЄЗНАВСТВО»
для студентів 1 курсу денної та заочної форм навчання
напряму підготовки 6.030504 «Економіка підприємства»,
6.030509 «Облік і аудит»**

ХАРКІВ – ХНАМГ – 2009

Програма навчальної дисципліни і робоча програма навчальної дисципліни «Краєзнавство» для студентів 1 курсу денної та заочної форм навчання напряму підготовки 6.030504 «Економіка підприємства», 6.030509 «Облік і аудит» / Укл.: Л.М. Жванко. – Х.: ХНАМГ, 2009. – 23 с.

Укладач: доц.. кафедри історії і культурології
канд. іст. наук, доц. Л. М. Жванко

Рецензент: завідувач кафедри історії та культурології,
канд. іст. наук, доц. О.Л. Рябченко

Наведені програма і робоча програма навчальної дисципліни, їх зміст за змістовими модулями й темами. Включено плани практичних занять, методичні рекомендації до самостійної роботи, контрольні запитання і критерії оцінювання знань студентів.

Рекомендовано кафедрою історії та культурології,
протокол засідання № 1 від 27 серпня 2008 р.

Зміст

	стор.
Вступ	4
1. Програма навчальної дисципліни	5
1.1. Мета, предмет та місце дисципліни	5
1.2. Інформаційний обсяг (зміст) дисципліни	5
1.3. Освітньо-кваліфікаційні вимоги	6
1.4. Рекомендована основна навчальна література	6
1.5. Анотації дисципліни	7
2. Робоча програма навчальної дисципліни	8
2.1. Розподіл обсягу навчальної роботи студента за спеціальностями та видами навчальної роботи	8
2.2. Зміст навчальної дисципліни	9
2.2.1. Розподіл часу за модулями і змістовними модулями та форми навчальної роботи студента	12
2.2.2. План лекційного курсу	13
2.2.3. План практичних занять	14
2.2.4. Індивідуальна робота студентів	16
2.3. Самостійна робота студентів	17
2.4. Засоби контролю та структура залікового кредиту	19
2.5. Інформаційно-методичне забезпечення	21

Вступ

Підготовка кваліфікованих фахівців у всіх галузях народного господарства передбачає вивчення у вищих навчальних закладах предметів гуманітарного циклу. Одним з таких є, безумовно, краєзнавство – важлива дисципліна, яка ввїбрала в себе історію, культуру, духовність нашого краю, всього того найкращого, що витримало випробування часом у сфері духовної та матеріальної культури. Головною метою викладання матеріалу курсу *«Краєзнавство»* є виховання національно свідомого студентства, яке не мислить стереотипами, поважає свою Батьківщину, бачить Україну європейською державою, а в майбутньому зможе стати потужним фундаментом української нації і забезпечити поступ України до європейської спільноти.

За навчальним планом дисципліна «Краєзнавство» є вибірковою.

Програму почальної дисципліни «Краєзнавство» розроблено на основі: ГСВОУ освітньо-кваліфікаційна характеристика бакалавра напряму підготовки 0501 «економіка і підприємництво», Київ, 2004 р .

СВО ХНАМГ ОПП (варіативна компонента) бакалавра галузі знань 0305 «Економіка та підприємництво»), 2007 р.

СВО ХНАМГ Навчальний план підготовки бакалавра галузі знань 0305 «Економіка та підприємства», 2007 р.

СВО ХНАМГ Навчальний план підготовки бакалавра галузі знань 0305 «Економіка та підприємства», 2008 р.

Програму навчальної дисципліни «Краєзнавство» ухвалено кафедрою історії і культурології, протокол № 1 від 27 серпня 2008 р. та Вченою радою факультету Електричного транспорту, протокол № 1 від 12 вересня 2008 р.

Програму погоджено з випусковими кафедрами «Економіки будівництва», «Міської і регіональної економіки», «Обліку і аудиту».

1. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1.1. Мета, предмет та місце дисципліни (за ОПП)

Мета, предмет і місце дисципліни

1.1.1. Мета та завдання вивчення дисципліни: формування знань з історії, культури, етнографії, літератури Слобожанщини та Харкова.

1.1.2. Предмет вивчення дисципліни: Історія, економічне, матеріальне та духовне життя Слобожанщини.

1.1.3. Місце дисципліни в структурно-логічній схемі підготовки фахівця

Дисципліни, що передують вивченню даної дисципліни	Дисципліни, вивчення яких спирається на дану дисципліну
Історія України Історія української культури	Національна економіка Економіка підприємств

1.2. Інформаційний обсяг (зміст) дисципліни

Модуль. КРАЄЗНАВСТВО

Змістові модулі (ЗМ):

ЗМ 1.1. Процес заселення і формування території краю.

1. Краєзнавство в системі гуманітарних наук.
2. Витоки історії краю.
3. Заселення і розвиток Слобожанщини у другій половині XVII - XVIII століттях.
4. Заснування міста Харкова.

ЗМ 1.2. Розвиток економіки, ремесла, матеріальної та духовної культури краю.

1. Традиційні ремесла та розвиток економіки на Харківщині.
2. Літературне краєзнавство.
3. Мистецтво краю.
4. Розвиток освіти на Харківщині.

ЗМ 1.3. Етнографічні особливості краю.

1. Світоглядні виміри слобожан.
2. Народний одяг і побут Слобожанщини.
3. Видатні дослідники Слобожанщини.
4. Підсумкове заняття.

1.3. Освітньо-кваліфікаційні вимоги

Вміння (за рівнями сформованості) та знання	Сфери діяльності (виробнича, соціально-виробнича, соціально-побутова)	Функції діяльності у виробничій сфері (проектувальна, організаційна, управлінська, виконавська, технічна, інші)
1. За результатами вивчення джерел та літератури, знати основні історичні факти, дати, події та імена історичних діячів Слобожанщини.	соціально-побутова	організаційно-комунікаційна
2. Визначати історико-етнографічні особливості регіону, причинно-наслідкові зв'язки головних подій історії Слобожанщини	соціально-побутова	організаційно-комунікаційна
3. Узагальнюючи наукову інформацію історичного, політичного, гуманітарного характеру, використовуючи методи соціальних досліджень, визначати умови формування етносу на Слобожанщині, його основні риси, основні здобутки культури Слобожанщини, місце діячів Слобідської України у культурі світу.	соціально-побутова	організаційно-комунікаційна
4. Вільно володіти українською мовою. Вміти висловлювати та обґрунтовувати свою думку за тематикою курсу, готувати повідомлення, володіти технікою ведення дискусії з проблемних питань при захисті рефератів.	соціально-побутова	організаційно-комунікаційна

Освітньо-кваліфікаційні вимоги визначені відповідно до галузей стандартів ОКХ та засобів діагностики (ЗД): виробничі функції, типові задачі діяльності та вміння (за рівнями сформованості), якими повинні оволодіти студенти внаслідок вивчення даної дисципліни.

1.4. Рекомендована основна навчальна література

1. Багалій Д.І. Історія Слобідської України. - Х., 1993.
2. Зайцев Б.П. та ін. Історія рідного краю: У 2 част. - Х., 2001.
3. Маслійчук В.Л. Провінція на перехресті культур: Дослідження з історії Слобідської України.-Х., 2007.
4. Рідний край. – Х., 1999.
5. Сумцов М.Ф. Слобожане. Історико-етнографічна розвідка. – Х., 2002
6. Сумцов М.Ф. Дослідження з етнографії та історії культури Слобідської України. – Х., 2008.
7. Тронько П.Т. Українське краєзнавство в ХХ столітті. - К., 2002.
8. Харкову 350. Історія. Сучасність. Стратегія розвитку. - Х., 2004.

1.5. Анотація програми навчальної дисципліни

Краєзнавство

Предмет, завдання, місце курсу «Краєзнавство» в системі гуманітарних наук. Основні етапи давньої історії Харківщини, археологічні культури. Напрямки заселення Слобожанщини. Виникнення Харкова та історія міста у 18-20 ст. Етнографічні особливості регіону, складові побуту та культури слобожан. Видатні діячі науки та мистецтва. Розвиток освіти та освітні процеси на Харківщині у 18-21 ст. Місце Слобожанщини в сучасних суспільних процесах незалежної України.

Мета вивчення: формування знань з історії, культури, етнографії, освіти Слобожанщини та Харкова.

Предмет дисципліни: всебічне дослідження Слобожанщини, її історичного минулого, населення, господарства, пам'яток матеріальної та духовної культури.

Змістові модулі:

Процес заселення і формування території краю.

Розвиток економіки, ремесла, матеріальної та духовної культури краю.

Етнографічні особливості краю.

Study of a particular region

An object, task, place of course, is «Study» of a particular region in the system of humanities. Basic stages of old history of Kharkivschini, archaeological cultures. Directions of settling of Slobozhanshini. An origin of Kharkov is that history of city in a 18-20 item Ethnographic features of region, constituents of way of life and culture of suburbs. Prominent figures of science and art. Development of education and educational processes is on Kharkivschini in a 18-21 item A place of Slobozhanshini is in the modern public processes of independent Ukraine.

Purpose of study: forming of knowledge's is from history, culture, ethnography, formation of Slobozhanshini and Kharkov.

Article of discipline: comprehensive research of Slobozhanshini, it historical the pas, population, economy, sights of financial and spiritual culture.

Rich in content modules:

Process of settling and forming of territory of edge.

Development of economy, handicraft, financial and spiritual culture of edge.

Ethnographic features of edge.

2. РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

2.1. Розподіл обсягу навчальної роботи студента за спеціальностями та видами навчальної роботи

Таблиця 2.1. – Розподіл обсягу навчальної роботи студента (денна форма навчання)

Призначення: підготовка спеціалістів, магістрів	Напрямок, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів, відповідних ECTS – 3 Модулів – 1 Змістових модулів – 3 Загальна кількість годин – 108 год.	Напрямок підготовки: 6.030504 «Економіка підприємства», 6.030509 «Облік і аудит» Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр	Статус дисципліни - вибіркова Рік підготовки: 1-й Семестр: 1-й Лекції – 24 год. Практичні заняття – 24 год. Самостійна робота – 60 год. Вид підсумкового контролю: 1-й семестр – ПМК

Примітка: співвідношення кількості годин аудиторних занять і самостійної роботи становить 48 % до 52 %.

Таблиця 2.2. – Розподіл обсягу навчальної роботи студента (заочна форма навчання)

Призначення: підготовка спеціалістів, магістрів	Напрямок, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів, відповідних ECTS – 3 Модулів – 1 Змістових модулів – 3 Загальна кількість годин – 108 год.	Напрямок підготовки: 6.030504 «Економіка підприємства», 6.030509 «Облік і аудит» Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр	Статус дисципліни - вибіркова Рік підготовки: 1-й Семестр: 1-й Лекції – 8 год. Практичні – 4 год. Індивідуальна робота – контрольна робота 20 год. Самостійна робота – 76 год. Вид підсумкового контролю: 1-й семестр – залік

Примітка: співвідношення кількості годин аудиторних занять і самостійної роботи становить 11 % до 89 %.

Основним видом навчальних (аудиторних) занять, у процесі яких студенти отримують необхідні знання, є лекційні заняття. Тому особливе місце у навчальному процесі посідає самостійна робота студентів, що спрямовує на формування практичних навичок роботи студентів зі спеціальною літературою, критичного осмислення здобутих знань і глибоке вивчення теоретичного й практичного кола проблем дисципліни, а також написання розрахунково-графічної роботи. Усі види занять розроблені відповідно до положень Болонської декларації.

Структура робочої програми навчальної дисципліни «Краєзнавство» наведена у табл. 2.3.

Таблиця 2.3. – Структура навчальної дисципліни «Краєзнавство»

Спеціальність, спеціалізація, (шифр, аббревіатура)	Всього, кредит/ годин	Тримістри (Семестри)	Години								Екзамен (семестр)	ІМК тримістр (Залік) (семестр)
			Аудиторні	у тому числі			Самостійна робота	у тому числі				
				Лекції	Практичні	Лаборатор		Контр. роб.	КП / КР	РГЗ		
6.030504 «Економіка підприємства», 6.030509 «Облік і аудит (денна форма навчання)	3/108	1	48	24	24	-	60	-	-	-	-	1
6.030504 «Економіка підприємства», 6.030509 «Облік і аудит» (заочна форма навчання)	3/108	1	12	8	4	-	96	20		-	-	1

2.2. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Модуль1. Краєзнавство

ЗМ 1.1. Процес заселення і формування території краю.

Тема 1. Краєзнавство в системі гуманітарних наук.

Місце краєзнавчих дисциплін у системі гуманітарних наук. Мета, предмет і завдання курсу. Історичне, археологічне, географічне, етнографічне, літературне краєзнавство Становлення краєзнавства як науки. Доля краєзнавства та краєзнавців у XX ст. Діяльність харківських краєзнавців у XIX ст. Репресовані краєзнавці Слобожанщини. Видатні вчені – краєзнавці.

Тема 2. Витоки історії краю.

Харківщина первісної доби. Поняття «археологічна культура», «первісна історія», «первісність». Типи археологічних знахідок: стоянки доісторичної людини, кургани, «кам'яні баби», городища, могильники, скарби.

Археологічні культури краю. Кочовий світ і Харківщина: залишки поселень. Доба скіфського панування (VII – III ст. до н.е.). Скіфи, меланхлени, сармати. Дослідник історії скіфського часу професор Б.А.Шрамко.

Харківщина в часи раннього середньовіччя. Сіверська земля. Господарське життя сіверян; торгові зв'язки. Перебування території сучасної Слобожанщини у складі Хозарського каганату. Салтівська археологічна культура VIII - X ст. Стародавнє місто Донець. Монголо-татарська навала на південно-східні землі Київської Русі та її наслідки.

Тема 3. Заселення і розвиток Слобожанщини у другій половині XVII - XVIII століттях.

Дике Поле. Природні умови Слобожанщини. Татарські шляхи (сакми): Муравський, Ізюмський, Кальміуський. Московські та українські шляхи – Старий Посольський, Новий Посольський, Ромоданівський, Сагайдачний.

Заселення Дикого Поля: причини, етапи, напрямки. Перші переселенці – загін Якова Остряниці (1638 - 1641 рр.). Хвилі заселення Слобожанщини українцями. Д.І.Багалій про етнічний склад переселенців. Слобооди. Походження терміну «Слобідська Україна». Білгородська захисна лінія. Харківське воєводство. Особливості управління Слобідською Україною у другій половині XVII ст.

Слобідські козацькі полки: Сумський, Охтирський, Острогозький, Харківський, Ізюмський. Структура влади полку. Іван Сірко. Слобідські козаки. Харківські полковники.

Слобожанщина у XVIII ст. Утворення Слобідсько-Української губернії (28 липня 1765 р). Харківське намісництво (29 вересня 1780 р). Політика російського самодержавства щодо обмеження прав слобідських полків. Закріпачення слобідського селянства. Соціальна структура Слобожанщини.

Тема 4. Заснування міста Харкова.

Наука урбаністика про риси міста. Теорії про дату заснування міста Харкова. Історичні джерела про дату заснування Харкова. «Топографічний опис Харківського намісництва» про виникнення міста Харкова. Вчені про дату заснування міста: Д.Багалій, В.Пасек, І.Срезневський, Б.Шрамко, Теорії про походження назви міста. Легенда про козака Харка. Половецька гіпотеза професора М.Аристова. Відкриття І.Саратова. Теорія І.М.Рассохи.

Будівництво Харківської фортеці. Розбудова фортеці. Перші вулиці Харкова: Сумська, Московська, Зміївська, Полтавський шлях. Вулиці харківських ремісників. Перші майдани. Левади. Підгородні слободи.

Перші герби Слобожанщини. Герб міста Харкова. Затвердження герба Харкова як центру намісництва (21 вересня 1781 р.) та повітових міст Харківського намісництва. Особливості гербів Харкова у XIX ст.

ЗМ 1.2. Розвиток економіки, ремесла, матеріальної та духовної культури краю.

Тема 5. Традиційні ремесла та розвиток економіки на Харківщині.

Перші переселенці та їх заняття. Форми народних ремесел – домашні ремесла, ремесла на замовлення, ремесла на ринок. Промисли слобожан – солеваріння, млинарство, броварництво, гуральництво, городництво та ін. Формування умов розвитку промислів на Слобожанщині. Традиційні ремесла – коцарство, римарство, гончарство та ін. Ремісничі цехи. Виникнення мануфактурного виробництва.

Розвиток торгівлі – ярмарки і базари. Види слобожанських ярмарків. Умови перетворення Харкова на центр торгівлі Слобожанщини. Великі ярмарки Харкова у XVIII ст.

Економічні процеси на Слобожанщині у XIX ст.: особливості економічного розвитку. Вплив промислового перевороту на розвиток промисловості Харківщини. Пореформенна економіка Слобожанщини: промисловість, торгівля, транспорт. Промислові підприємства Харкова кінця XIX ст.: завод сільськогосподарських машин М.Х. Гельферіха, паровозобудівний завод, пивзавод «Нова Баварія», кондитерська фірма

Товариства Жоржа Бормана, заводи сільськогосподарського обладнання Мельгозе.

Роль купецтва у становленні економіки Слобожанщини. Заснування Управління Південних залізниць із центом в Харкові. Перетворення Харкова на початку XX ст. на фінансово-комерційний та промисловий центр.

Тема 6. Літературне краєзнавство.

Витоки літератури Слобожанщини. Усна народна творчість. Жанри усної народної творчості. Особливості фолкльору. Письменники кінця XVIII – початку XIX ст. - Г.Сковорода, С.Климовський, С.Писаревський, Становлення та розвиток літератури у XIX ст. Г.Ф.Квітка-Основ'яненко. П.П.Гулак-Артемівський. Я.І.Щоголів, І.І.Манжура, М.М.Петренко. Літературний процес у 20-ті на початку 30-х років XX ст. Літературні спілки: ГАРТ, ВАПЛІТЕ, «Плуг». М.Хвильовий. С.Пилипенко, М.Йогансен. Причини репресій українських літераторів у 30-ті рр. XX століття. Поети Харкова – жертви сталінських репресій. «Розстріляне відродження» Харківщини. Літературне життя Харківщини у другій половині XX ст. Літератори Харкова – наші сучасники.

Тема 7. Мистецтво краю.

Мистецтво – форма прояву самобутності слобожанської ментальності. Іконопис Слобожанщини XVII - XVIII ст.: його риси й особливості. Народна картина XVII – XVIII ст. Виникнення портретного живопису.

Видатні художники XIX-початку XX ст.: Д.Безперчий, І.Репін, С.Васильківський, М.Самокиш, І.Падалка, М.Бойчук, С.Луньов. Відкриття першої в Харкові приватної школи малювання (1869 р.) М.Раєвською-Івановою.

Театральне мистецтво. Поява вертепу в Харкові у першій половині XVIII ст. Заснування Харківського театру в кінці XVIII ст. Харківський період творчості М.Кропивницького. Харківське театральне життя в часи українізації. Лесь Курбас і театр «Березіль».

Музичне мистецтво. Цехи музикантів. Бандуристи. Кобзарі. Гастролі в Харкові видатих музикантів, диригентів і композиторів. Діяльність Гната Хоткевича (1877-1938 рр.) по розбудові українського народного музичного мистецтва. Архітектурні стилі Харківщини. О.Бекетов – видатний архітектор краю.

Тема 8. Розвиток освіти на Харківщині.

Формування системи освіти на Слобожанщині. Мандрівні дяки. Харківський колегіум – «духовна академія краю». Г.С.Сковорода – викладач Харківського колегіуму. Видатні випускники колегіуму.

Харківський університет. В.Н.Каразін. Передумови та проблеми відкриття. Статус Харківського університету. Розвиток середньої освіти в Харківській губернії у XIX ст.: гімназії, реальні училища. Подвижники педагогічної ниви Слобожанщини другої половини XIX ст.: Х.Д.Алчевська, Б.Д.Грінченко. Недільні школи. Реальні училища. Освіта Харківщини у XX ст. Освітні процеси на Слобожанщині в часи Української революції. Болонський процес і Харківщина.

З.М 1.3. Етнографічні особливості краю.

Тема 9. Світоглядні виміри слобожан.

Умови виникнення етнографічних груп та історико-етнографічний поділ України – Слобожанщина. Етнографія та етнологія. Головні засади ментальності українського народу. Риси характеру слобожан. Світоглядні особливості слобожан за матеріалами «Топографічний опис Харківського намісництва» (1788 р.).

Портрет слобожанина у працях М.Ф. Сумцова. Джерела визначення світогляду народу – писемні джерела, записані рідною мовою – казки, пісні, оповіді та звичаї. Поділ праці на чоловічу, жіночу й спільну. Д.І.Багалій і М.Ф.Сумцов про світоглядні особливості слобожан. Любов до праці й землі. Місце родини в системі життєвих цінностей слобожан.

Зовнішні впливи на світогляд слобожан. Календарне коло народних свят. Найважливіші свята – Трійця, Івана Купала, Маковія, Спас. Родинні звичаї та обряди. Весільні обряди.

Тема 10. Народний одяг і побут Слобожанщини.

Традиційний жіночий, чоловічий і дитячий одяг слобожан. Наближеність за своїми рисами традиційного вбрання населення Слобожанщини до одягу полтавців: сорочки полтавського типу «українки», спорідненість типів жіночого взуття – чоботи з кольоровою халявою і чорним передком – чорнобривці. Характерні особливості слобожанської вишивки. Повсякденний і святковий одяг. Чоловічий одяг і взуття. Вплив міської культури на одяг харківців у XIX ст. Зв'язок національний одягу Харківщини із народними звичаями, фольклором, побутом.

Побут слобожан. Народні страви і напої. Порівняння їжі українських слобожан із їжею росіян у працях Д.І.Багалія. Поживність, простота та калорійність страв – для можливості виконувати важкі сільськогосподарські роботи. Визначення М. Ф. Сумцовим головних страв слобожан.

Житло слобожан протягом XVII - XIX ст.: головні будівельні матеріали та архітектура. Ритуальне призначення різних частин хати слобожанина – піч, покуть, поріг, сволок. Інтер'єр традиційного житла слобожан.

2.2.1. Розподіл часу за модулями і змістовими модулями та форми навчальної роботи студента

Таблиця 2.4. – Розподіл часу за модулями і змістовими модулями для студентів денної форми навчання.

Модулі (семестри) та змістові модулі	Усього кредит/годин	Форми навчальної роботи			
		Лекц.	Сем., Пр.	Лаб	СРС
Модуль 1	3/108	24	24	-	60
ЗМ 1.1. Процес заселення і формування території краю.	1/36	8	8	-	20
ЗМ 1.2. Розвиток економіки, ремесла, матеріальної та духовної культури краю.	1/36	12	8	-	16
ЗМ 1.3. Етнографічні особливості краю.	1/36	4	8	-	24

Таблиця 2.5. – Розподіл часу за модулями і змістовими модулями для студентів заочної форми навчання.

Модулі (семестри) та змістові модулі	Усього кредит/годин	Форми навчальної роботи			
		Лекц	Сем., Пр.	Лаб	СРС
Модуль 1	3/108	8	4	-	96
ЗМ 1.1. Процес заселення і формування території краю.	1/36	3	4	-	29
ЗМ 1.2. Розвиток економіки, ремесла, матеріальної та духовної культури краю.	1/36	3	-	-	33
ЗМ 1.3. Етнографічні особливості краю.	1/36	2	-	-	34

2.2.2. План лекційного курсу

Лекції, як один із основних видів навчальних занять, орієнтовані на систематизоване викладення теоретико-методичних положень навчальної дисципліни. Лекційний курс покликаний формувати у студентів основи знань з відповідної наукової галузі, а також визначити напрямок, основний зміст і характер усіх інших видів навчальних занять та самостійної роботи студентів.

Таблиця 2.6. – План лекційного курсу з навчальної дисципліни

№	Зміст	Кількість годин	
		Денне навчання	Заочне навчання
1	2	3	4
	Модуль Краєзнавство.	24	8
	ЗМ 1.1. Процес заселення і формування території краю.	8	3
1.	<i>Лекція 1. Краєзнавство в системі гуманітарних наук.</i> 1. Мета і предмет курсу. 2. Напрямки, форми та завдання краєзнавчих досліджень. 3. Становлення і розвиток краєзнавства як науки. 4. Доля краєзнавства у XX ст.	2	-
2.	<i>Лекція 2. Витоки історії краю.</i> 1. Поняття «археологічна культура». 2. Первісна історія Харківщини. 3. Кочовий світ і Харківщина. 4. Харківщина в часи раннього середньовіччя.	2	1
3.	<i>Лекція 3. Заселення і розвиток Слобожанщини у другій половині XVII - XVIII століттях.</i> 1. Причини, етапи, напрямки заселення Слобідської України. 2. Адміністративно-територіальний устрій Слобожанщини у др. пол. XVII - кін. XVIII ст. 3. Соціальна структура Слобожанщини.	2	1
4.	<i>Лекція 4. Заснування міста Харкова.</i> 1. Теорії про дату заснування міста. 2. Теорії про походження назви міста. 3. Будівництво Харківської фортеці. 4. Герб міста Харкова.	2	1

1	2	3	4
	ЗМ 1.2. Розвиток економіки, ремесла, матеріальної та духовної культури краю.	12	3
5.	<i>Лекція 5. Традиційні ремесла та розвиток економіки на Харківщині.</i> 1. Заняття перших переселенців: промисли та ремесла. 2. Розвиток торгівлі – ярмарки та базари у другій половині XVII - XVIII ст. 3. Особливості економічного розвитку Слобожанщини у пер. пол. XIX ст. 4. Пореформена економіка Слобожанщини: промисловість, торгівля, транспорт.	4	1
6.	<i>Лекція 6. Літературне краєзнавство.</i> 1. Витоки літератури Харківщини. 2. Харків'яни – класики української літератури. 3. Література 20 – 30 рр. XX ст.	2	-
7.	<i>Лекція 7. Мистецтво краю.</i> 1. Розвиток живопису. 2. Театральне мистецтво. 3. Музика та кіномистецтво.	4	1
8.	<i>Лекція 8. Розвиток освіти на Харківщині</i> 1. Освітній рівень слобожан у XVIII ст. 2. Навчальні заклади краю у XIX ст. 3. Освітні процеси на Слобожанщині в часи Української революції.	2	1
	З.М 1.3. Етнографічні особливості краю.	4	2
9.	<i>Лекція 9. Світоглядні виміри слобожан.</i> 1. Ментально особливості слобожан. 2. Календарне коло народних свят. 3. Родинні звичаї та обряди.	2	1
10	<i>Лекція 10. Народний одяг і побут Слобожанщини.</i> 1. Традиційний одяг слобожан. 2. Народні страви та напої. 3. Інтер'єр традиційного житла слобожан.	2	1

2.2.3. План практичних (семінарських) занять

Практичні заняття є формою контролю за самостійною роботою студентів. Водночас вони дають змогу розкрити індивідуальність особистості через підготовку доповідей, розгорнутих бесід, дискусій, круглих столів, рецензування та обговорення рефератів, колоквиумів. Такі активні форми навчання допомагають студенту поглибити й творчо осмислити одержані знання. Оцінки, отримані на практичних заняттях, враховуються при виставленні підсумкової оцінки з даної дисципліни. План практичних (семінарських) занять студентів денної та заочної форми навчання для наведених у табл. 7. (див.: Жванко Л.М. Краєзнавство: Методичні вказівки до практичних занять та самостійної роботи (для студентів 1 курсу денної форми навчання напрямів підготовки 6.030504 «Економіка підприємства», 6.030509

«Облік і аудит»)/ Укл. Жванко Л.М.- Х.: ХНАМГ, 2009. – 49 с.; Жванко Л.М., Рябченко О.Л., Яцюк М.В. Краєзнавство: Методичні вказівки до практичних занять та самостійної роботи (для студентів 1 курсу заочної форми навчання спеціальності 6.030504 «Економіка підприємства», 6. 030509 «Облік і аудит»)/ Укл.: Жванко Л.М., Рябченко О.Л., Яцюк М.В. – Х.: ХНАМГ, 2009. - 48 с.).

Таблиця 2.7. – План практичних занять курсу з навчальної дисципліни

№	Зміст	Кількість годин	
		Денне навчання	Заочне навчання
1	2	3	4
	Модуль Краєзнавство.	24	8
	ЗМ 1.1. Процес заселення і формування території краю.	8	4
1.	<i>Тема 1. Краєзнавство в системі гуманітарних наук.</i> 1. Мета і предмет курсу. 2. Напрямки, форми та завдання краєзнавчих досліджень. 3. Становлення і розвиток краєзнавства як науки. 4. Доля краєзнавства у ХХ ст.	2	-
2	<i>Тема 2. Витоки історії краю.</i> 1. Поняття «археологічна культура». 2. Первісна історія Харківщини. 3. Кочовий світ і Харківщина. 4. Харківщина в часи раннього середньовіччя.	2	-
3.	<i>Тема 3. Заселення і розвиток Слобожанщини у другій половині XVII - XVIII століттях.</i> 1. Дике Поле. 2. Причини, етапи, напрямки заселення Слобідської України. 3. Адміністративно-територіальний устрій Слобожанщини у др. пол. XVII - кін. XVIII ст. 4. Соціальна структура Слобожанщини.	2	2
4.	<i>Тема 4. Заснування міста Харкова.</i> 1. Теорії про дату заснування міста. 2. Теорії про походження назви міста. 3. Будівництво Харківської фортеці. 4. Герб міста Харкова.	2	2
	ЗМ 1.2. Розвиток економіки, ремесла, матеріальної та духовної культури краю.	8	-
5.	<i>Тема 5. Традиційні ремесла та розвиток економіки на Харківщині.</i> 1. Заняття перших переселенців: промисли та ремесла. 2. Розвиток торгівлі – ярмарки та базари у другій половині XVII - XVIII ст. 3. Особливості економічного розвитку Слобожанщини у пер.пол. XIX ст. 4. Пореформена економіка Слобожанщини: промисловість, торгівля, транспорт.	2	-
6.	<i>Тема 6. Літературне краєзнавство.</i> 1. Витоки літератури Харківщини. 2. Харків'яни – класики української літератури. 3. Література 20 – 30 рр. ХХ ст.	2	-

1	2	3	4
7.	<i>Тема 7. Мистецтво краю.</i> 1. Розвиток живопису. 2. Театральне мистецтво. 3. Музика та кіномистецтво.	2	-
8.	<i>Тема 8. Розвиток освіти на Харківщині</i> 1. Освітній рівень слобожан у XVIII ст. 2. Навчальні заклади краю у XIX ст. 3. Освітні процеси на Слобожанщині в часи Української революції.	2	-
	З.М 1.3. Етнографічні особливості краю.	8	-
9.	<i>Тема 9. Світоглядні виміри слобожан.</i> 1. Ментально особливості слобожан. 2. Календарне коло народних свят. 3. Родтні звичаї та обряди.	2	-
10.	<i>Тема 10. Народний одяг і побут Слобожанщини.</i> 1. Традиційний одяг слобожан. 2. Народні страви та напої. 3. Інтер'єр традиційного житла слобожан.	2	-
11.	<i>Тема 11. Видатні дослідники Слобожанщини.</i> 1. Дослідники археології Слобожанщини. 2. Дослідники історії Слобожанщини. 3. Дослідники культури Слобожанщини.	2	
12.	<i>Тема 12. Підсумкове заняття.</i> Виконання підсумкового тесту з курсу «Краєзнавство».	2	

2.2.4. Індивідуальна робота студентів

Програмою дисципліни передбачено виконання контрольної роботи студентами заочної форми навчання. Контрольна робота включає письмові відповіді на два теоретичні питання з курсу, виконання тестових завдань та виконання джерелознавчої роботи. (див.: Жванко Л.М., Стрілець Ю.І., Фесенко Г. Г., Яцюк М.В. КРАЄЗНАВСТВО: Завдання і методичні рекомендації до виконання контрольної роботи (для студентів 1 курсу заочної форми навчання спеціальності 6.030504 «Економіка підприємства», 6. 030509 «Облік і аудит») / Укл.: Жванко Л.М.та ін. – Х.: ХНАМГ, 2009.26 с.). Обсяг контрольної роботи – 20 годин.

Таблиця 2.8. – Критерії оцінювання письмової контрольної роботи

№№ п/п	Вид завдання	Максимальна кількість балів
1	Розгорнута доповідь на кожне теоретичне питання	20/40
2	Правильна відповідь на одне тестове завдання	1/25
3	Виконання джерелознавчої роботи	30

2.3. Самостійна робота студентів

Для оволодіння матеріалом дисципліни «Краєзнавство» потрібно значну увагу приділяти самостійній роботі. Самостійна робота студента є основним способом оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від обов'язкових аудиторних занять. Основні види самостійної роботи: вивчення додаткової літератури; підготовка до практичних занять; підготовка мультимедійних презентацій, підготовка до підсумкового контролю. До самостійної роботи студентів належить і виконання тестових завдань (див.: *Жванко Л.М.* Тести поточного заміру знань з курсу «Краєзнавство» (для студентів 1 курсу денної та заочної форми навчання спец.6.50100 – «Економіка підприємництва», 6.050200 – «Менеджмент організацій».) /Укл.: Л.М.Жванко. –Х.: ХНАМГ, 2007. - 22 с.).

У цілому самостійна робота з навчальної дисципліни «Краєзнавство» спрямовується на закріплення набутих знань з краєзнавчих студій, основних понять, термінів, хронологію подій, періодизацію розвитку краю, здобутки та втрати культури й освіти Слобожанщини. Важливим моментом є відвідання музеїв міста Харкова, написання відгуків про побачені експозиції. Самостійна робота в бібліотеках, Internet дає можливість знайомства з монографіями, документами, альтернативними точками зору різних авторів на конкретні проблеми. Крім того, вона виховує у студентів самодисципліну, почуття відповідальності, вміння орієнтуватися в розмаїтті думок і підходів, творчо осмислювати одержані знання.

(див.: *Жванко Л.М., Рябченко О.Л., Яцюк М.В.* Краєзнавство: Методичні вказівки до практичних занять та самостійної роботи (для студентів 1 курсу заочної форми навчання спеціальності 6.030504 «Економіка підприємства», 6.030509 «Облік і аудит»)/ Укл.: Жванко Л.М., Рябченко О.Л., Яцюк М.В. – Х.: ХНАМГ, 2009.- 48 с.).

Таблиця 2.9. – План самостійної роботи з навчальної дисципліни

№	Зміст	Кількість годин	
		Денне навчання	Заочне навчання
1	2	3	4
	Модуль Краєзнавство.	60	96
	ЗМ 1.1. Процес заселення і формування території краю.	20	29
1.	<i>Тема 1. Краєзнавство в системі гуманітарних наук.</i> 1. Мета і предмет курсу. 2. Напрямки, форми та завдання краєзнавчих досліджень. 3. Становлення і розвиток краєзнавства як науки. 4. Доля краєзнавства у XX ст.	5	2
2	<i>Тема 2. Витоки історії краю.</i> 1. Поняття «археологічна культура». 2. Первісна історія Харківщини. 3. Кочовий світ і Харківщина. 4. Харківщина в часи раннього середньовіччя.	5	7
3.	<i>Тема 3. Заселення і розвиток Слобожанщини у другій половині XVII - XVIII століттях.</i> 1. Дике Поле. 2. Причини, етапи, напрямки заселення Слобідської України. 3. Адміністративно-територіальний устрій Слобожанщини у др. пол. XVII - кін. XVIII ст. 4. Соціальна структура Слобожанщини.	5	10
4.	<i>Тема 4. Заснування міста Харкова.</i> 5. Теорії про дату заснування міста. 6. Теорії про походження назви міста. 7. Будівництво Харківської фортеці. 8. Герб міста Харкова.	5	10
	ЗМ 1.2. Розвиток економіки, ремесла, матеріальної та духовної культури краю.	16	33
5.	<i>Тема 5. Традиційні ремесла та розвиток економіки на Харківщині.</i> 1. Заняття перших переселенців: промисли та ремесла. 2. Розвиток торгівлі – ярмарки та базари у другій половині XVII - XVIII ст. 3. Особливості економічного розвитку Слобожанщини у пер. пол. XIX ст. 4. Пореформена економіка Слобожанщини: промисловість, торгівля, транспорт.	4	10
6.	<i>Тема 6. Літературне краєзнавство.</i> 1. Витоки літератури Харківщини. 2. Харків'яни – класики української літератури. 3. Література 20 – 30 рр. XX ст.	4	3
7.	<i>Тема 7. Мистецтво краю.</i> 1. Розвиток живопису. 2. Театральне мистецтво. 3. Музика та кіномистецтво.	4	10

Продовження табл. 2.9.

1	2	3	4
8.	<i>Тема 8. Розвиток освіти на Харківщині</i> 1. Освітній рівень слобожан у XVIII ст. 2. Навчальні заклади краю у XIX ст. 3. Освітні процеси на Слобожанщині в часи Української революції.	4	10
	З.М 1.3. Етнографічні особливості краю.	24	34
9.	<i>Тема 9. Світоглядні виміри слобожан.</i> 1. Ментально особливості слобожан. 2. Календарне коло народних свят. 3. Родтні звичаї та обряди.	4	17
10.	<i>Тема 10. Народний одяг і побут Слобожанщини.</i> 1. Традиційний одяг слобожан. 2. Народні страви та напої. 3. Інтер'єр традиційного житла слобожан.	4	17
11.	<i>Тема 11. Видатні дослідники Слобожанщини.</i> 1. Дослідники археології Слобожанщини. 2. Дослідники історії Слобожанщини. 3. Дослідники культури Слобожанщини.	4	-
12.	<i>Тема 12. Підсумкове заняття.</i> Виконання підсумкового тесту з курсу «Краєзнавство».	12	-

2.4. Засоби контролю та структура залікового кредиту

В організації навчального процесу застосовується поточний і підсумковий контроль. Поточний контроль здійснюють під час проведення практичних занять, він має на меті перевірку рівня підготовленості студентів з певних розділів (тем) навчальної програми і виконання конкретних завдань. Поточний контроль (тестування) проводиться та оцінюється за питаннями, які винесені на самостійну роботу й практичні заняття.

Підсумковий контроль виконують з метою оцінювання результатів навчання студентів. Загальна оцінка кожного змістового модулю складається з поточних оцінок і з оцінки виконання модульної контрольної роботи.

Система оцінювання знань, вмінь і навичок студентів передбачає оцінювання всіх форм вивчення дисципліни.

Перевірка й оцінювання знань студентів здійснюється із використанням наступних форм:

1. Оцінювання роботи студентів у процесі практичних (семінарських) занять.
3. Оцінювання засвоєння питань для самостійного вивчення.
4. Проведення модульного контролю.
5. Проведення підсумкового заліку.

Засоби контролю та структура залікового кредиту для студентів денної форми навчання наведені в табл. 2.10.

Таблиця 2.10. – Засоби контролю та структура залікового кредиту для студентів денної форми навчання

Засоби контролю та структура залікового кредиту (денна форма)

	Види та засоби контролю (тестування, контрольні роботи, індивідуальні завдання тощо)	Розподіл балів, %
	МОДУЛЬ Поточний контроль зі змістових модулів	
ЗМ 1.1	Тести поточного контролю знань, семінарські заняття, виконання завдань самостійної роботи.	20
ЗМ 1.2	Тести поточного контролю знань, семінарські заняття, виконання завдань самостійної роботи.	20
ЗМ 1.3	Тести поточного контролю знань, семінарські заняття, виконання завдань самостійної роботи.	10
	Захист рефератів	10
	Підсумковий контроль з МОДУЛЮ - Залік	40
	ПМК - письмовий	
	Усього	100

Оцінювання знань студентів
за шкалою ECTS

% набраних балів	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS
більше 90-100 включно	Відмінно	A
більше 80-90 включно	Добре	B
більше 70-80 включно		C
більше 60-70 включно	Задовільно	D
більше 50-60 включно		E
більше 25-50 включно	Незадовільно з можливістю повторного складання	FX
Більше 0-25 включно	Незадовільно з обов'язковим повторним курсом	F

Таблиця 2.12. – Засоби контролю для студентів заочної форми навчання

Види та засоби контролю (тестування, контрольні роботи, індивідуальні завдання тощо)	Розподіл балів, %
МОДУЛЬ Поточний контроль зі змістових модулів	
Виконання та захист контрольної роботи	
Підсумковий контроль з МОДУЛЮ - залік	
Залік (письмовий)	
Всього за модулем	100%

2.5. Інформаційно-методичне забезпечення

Таблиця 2.13. – Інформаційно-методичне забезпечення

Бібліографічні описи, Інтернет адреси	ЗМ, де застосовується
1	2
1. Рекомендована основна навчальна література (підручники, навчальні посібники, інші видання)	
Багалій Д.І. Історія Слобідської України. - Х., 1993.	<i>Усі ЗМ</i>
Зайцев Б.П. та ін. Історія рідного краю: У 2 част. - Х., 2001.	<i>Усі ЗМ</i>
Маслійчук В.Л. Провінція на перехресті культур:	<i>ЗМ 1.1</i>
Дослідження з історії Слобідської України.-Х., 2007.	<i>ЗМ 1.1</i>
Рідний край. – Х., 1999.	<i>Усі ЗМ</i>
Сумцов М.Ф. Слобожане. Історико-етнографічна розвідка. – Х., 2002	<i>ЗМ 1.3</i>
Сумцов М.Ф. Дослідження з етнографії та історії культури Слобідської України. – Х., 2008.	<i>ЗМ 1.3</i>
Тронько П.Т. Українське краєзнавство в ХХ столітті. - К., 2002.	<i>ЗМ 1.1</i>
Харкову 350. Історія. Сучасність. Стратегія розвитку. - Х., 2004.	<i>ЗМ 1.1</i>
Дем'янчук Г.С. Українське краєзнавство: сторінки історії.-К.,2006.	<i>ЗМ 1.1</i>
Лавріненко Ю. Розстріляне відродження. Антологія 1917-1933.- К., 2001.	<i>ЗМ 1.2</i>
Мистецька скарбниця Харкова. - Х., 2004.	<i>ЗМ 1.2</i>
Матейко К. Український народний одяг. Етнографічний словник. – К., 1996.	<i>ЗМ 1.3</i>
Репресоване краєзнавство (20-30-ті роки).- К., 1991.	<i>ЗМ 1.1</i>
Саратов І.Ю. Історія Харківських гербів. - Х., 2000.	<i>ЗМ 1.1</i>
Саратов І.Ю. Харкове, звідки ім'я твоє? - Х., 2005.	<i>ЗМ 1.1</i>
Слобожанська яса. Антологія громадянської лірики кінця ХІІ – початку ХХІ століть. – Х., 2006.	<i>ЗМ 1.2</i>
Українська етнологія: Начальний посібник. - К., 2007.	<i>ЗМ 1.3</i>
Українське народознавство: Навчальний посібник. - К., 2006	<i>ЗМ 1.3</i>
Шрамко Б.А., Скирда В.В. Рождение Харькова.- Х., 2004.	<i>ЗМ 1.1</i>
2. Додаткові джерела (довідники, нормативні видання, сайти Інтернет тощо)	

1	2
Верстюк В.Ф., Дзюба О.М. Україна від найдавніших часів до сьогодення: хронологічний довідник.-К.,2006.	Усі ЗМ
Довідник з історії України.-К.,2001.	Усі ЗМ
Слобідська Україна: Короткий історико-краєзнавчий довідник.-К.,1994.	Усі ЗМ
Інтернет ресурси www.kharkovcity.sa.net.ua , litopys.org.ua , mykharkov.org.ua , regionnet.kharkov.ua , ukrterra.com.ua , library.kharkov.ua , exlibris.org.ua	Усі ЗМ
3. Методичне забезпечення (реєстр методичних вказівок, інструкцій до лабораторних робіт, планів семінарських занять, комп'ютерних програм, відео-аудіо-матеріалів, плакатів тощо)	
1. Жванко Л.М. Краєзнавство: Методичні вказівки до практичних занять та самостійної роботи (для студентів 1 курсу денної форми навчання напрямів підготовки 6.030504 «Економіка підприємства», 6.030509 «Облік і аудит») / Укл. Жванко Л.М.- Х: ХНАМГ, 2009. – 49 с.;	Використовуються протягом вивчення усіх тем (змістових модулів).
2. Жванко Л.М., Рябченко О.Л., Яцюк М.В. Краєзнавство: Методичні вказівки до практичних занять та самостійної роботи (для студентів 1 курсу заочної форми навчання спеціальності 6.030504 «Економіка підприємства», 6. 030509 «Облік і аудит»)/ Укл.: Жванко Л.М., Рябченко О.Л., Яцюк М.В. – Х: ХНАМГ, 2009.- 48 с.	Використовуються протягом вивчення усіх тем (змістових модулів).
3. Жванко Л.М. Тести поточного заміру знань з курсу «Краєзнавство» (для студентів 1 курсу денної та заочної форми навчання спец.6.50100 – «Економіка підприємництва», 6.050200 – «Менеджмент організацій».) /Укл.: Л.М.Жванко. –Х.: ХНАМГ, 2007. - 22 с.).	Використовуються протягом вивчення усіх тем (змістових модулів).
4. Жванко Л.М., Стрілець Ю.І., Фесенко Г. Г., Яцюк М.В. КРАЄЗНАВСТВО: Завдання і методичні рекомендації до виконання контрольної роботи (для студентів 1 курсу заочної форми навчання спеціальності 6.030504 «Економіка підприємства», 6. 030509 «Облік і аудит») / Укл.: Жванко Л.М.та ін. – Х.: ХНАМГ, 2009.26 с.5. Мультимедійний курс «Краєзнавство»	Використовуються протягом вивчення усіх тем (змістових модулів).
4. Internet ресурси	
Цифровий репозиторій ХНАМГ // www.ksame.ua	

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

Програма навчальної дисципліни і робоча програма навчальної дисципліни «Краєзнавство» для студентів 1 курсу денної та заочної форм навчання напряму підготовки 6.030504 «Економіка підприємства», 6.030509 «Облік і аудит»

Укладач: Любов Миколаївна Жванко

План 2009, поз. 324 Р

Підп. до друку 11.11.2009	Формат 60 x 84 1/16	Папір офісний
Друк на різнографі.	Умовн.-друк. арк. 1,3	Обл.-вид. арк. 1,6
Замовл. № 5412	Тираж 10 прим.	
61002, Харків, ХНАМГ, вул. Революції, 12		
Сектор оперативної поліграфії ЦНІТ ХНАМГ		
61002, Харків, вул. Революції, 12		